EG MEINI TA‹

Elin Heinesen ritstjóri á www.kvindekanalen.dk:

"Nååh, du kommer fra nasserlandet!?"

"Nååh, så du er færing! Det er jo jer, der malker vores statskasse for at bygge en masse dyre unødige broer og tuneller, ikke...?"

Oftani hoyri eg tílíkar stuttligar vi›merkingar herni›ri, tá eg avdúki mín uppruna. Tey sum tora at siga hart, hvat tey hugsa, siga ta› vi› einum ironiskum smíli og hyggja so kannandi at mær, um eg nú bleiv firtin. Tey meina ta› ikki illa, so eg smílist bara aftur. Men ta› er nívandi kortini, tí ta› ber bo› um, at fordómarnir trívast.

Ta› nyttar einki at verja seg. Ta› er ney›arsligt. Henda grunna fatanin av Føroyum er negld føst vi› sjeytummaseymi í tilvitanini hjá dønum aftaná ta› umfatandi fjølmi›larokilsi seinastu árini - fyrst um Sjóvinnubankakrakki› og um biddarafer›irnar hjá landsst‡rinum, so um gøluna vi› Den Danske Bank, har føroyingar at enda hála›u ta› langa strái› og "stungu av vi› milliardum" - og so nú um fullveldisætlanina hjá føroyingum, sum nógvir danir uppfata sum ein frekleika aftaná at føroyingar hava fingi› 'í posa og sekk'.

Føroyingar eru ótakksamir! Hví vilja tit ikki vera saman vi› okkum? hugsa tey. Jamen, um tit vilja klára tykkum sjálvi, so sleppi tykkum burturúr ríkisfelagsskapinum og ta› í stundini! Hvat skulu vit brúka slíkar nassarar til?! Vit tíma ikki at spilla eina krónu meira uppá tykkum!

Nei, føroyingar hava einki gott or› á sær í Danmark. Og hví er hetta íkomi›? Eg gle›i meg ikki, nú føroyingar aftur ver›a blaka›ir fyri leyvurnar í sambandi vi› fullveldisfundin millum landsst‡ri› og Nyrup og hansara menn.

Timingin er fullkomin - fyri Nyrup! Ta› stundar móti fólkatingsvali›. Ríkisst‡ri› er illa umtókt eftir ta (fyri ríkisst‡ri›) miseydna›u evru-fólkaatkvø›una. Oljan er d‡r sum ongantí› fyrr og 'pinsapakkin' leggur byr›u oman á byr›u, nú oljan orsaka› av eyka avgjaldi ver›ur enn d‡rari eftir n‡ggjár. Danmark er í tvíningum um innflytara- og flóttafólkamáli›. Ónøgdin veksur...

Og hvat liggur tá meira væl fyri hjá Nyrup enn at skunda sær at n‡ta høvi til at peika eftir føroyingum, sum 'halda seg vera' og koma til Danmarkar at seta krøv, sum í flestu dana eygum eru púra órímilig...!? Nyrup hevur brúk fyri eini søk, sum kann 'samla natiónina'! Og her eru føroyingar eitt kærkomi› ambo› hjá honum!

Gó›a landsst‡ri. Ta› hvílir ein tung ábyrgd á her›um tykkara, nú tit í skrivandi stund samrá›ast vi› danir. Eg vóni, tit fara hóvliga fram, so tit ikki gerast 'hentir b‡ttlingar' hjá Nyrup. Danir skilja ikki - og vilja ikki skilja - seg sjálvar sum verandi hjálandaharrar. Tí nyttar ikki at royna at sannføra teir um 'sannleikan'. Tit fáa bert vónbrot sum úrslit og risikera at meira ilt kemur ímillum tjó›irnar vi› stórum menniskjansligum kostna›i fyri tey, i› hava eitt bein hvørjumegin. Næstan hvør einasta familja í Føroyum eigur familju í Danmark. Og nógvir danir búgva og búleikast í Føroyum. Ta› nyttar tí ikki bara at siga: 'Skítur veri› vi› hasum lorta danskarnum!'

Vilja vit hava fullveldi (sum eftir mínum tykki má vera ósvikaliga máli›) og um onnur skulu vir›a og taka okkum í álvara, mugu vit leggja veruliga tyngd aftan fyri øll or›ini vi› at skipa samfelagi›, so ta› ver›ur fíggjarliga sjálvberandi sum skjótast. Tá nústani fer at bera til at fáa innanh‡sis semju og

Vikuskifti
Postboks 19, 110 Tórsahvn, telefon 311820, telefax 314720, teldupostur: eirikur@sosialurin.fo
Bla›stjórn: Eirikur Lindenskov

Mynd: Urd Johannesen

Ongin brennandi kærleiki er eftir

Urd Johannesen

Eg ste›ga›i á, tá i› eg sá hetta skelti› ein morgun á veg til arbei›is. Ikki minni enn tvey skelti stó›u li› um li› í gluggunum á Náttarravninum í mi›b‡num í Havn. Vi› sí›una av stó›u Prince Light og Stimorol. Í útsjónd (stødd, rammu o.s.fr.) mintu hesi skelti ikki sørt um tær "Gu› signi heimi›" myndirnar, i› hanga uppi yvir nógvum føroyskum durakarmum, hóast bo›skapurin kann sigast at vera hvør sín

Íme›an eg smílandi spáka›i ví›ari til arbei›is, grunda›i eg eitt sindur meira yvir henda bo›skapin, sum, hóast hann allarhelst er ætla›ur at grei›a tí svanga júst-veri›-í-Kagganum kundanum frá, at hann má lata sær lynda vi› pylsum og eplamorli, so kann bo›skapurin eisini yvirførast til anna› enn mat, um man vil.

Man trot vera á brennandi kærleika í Havnini? Ella kanska í øllum Føroyum? Nú er kærleiki eitt so deiliga rúmsátt hugtak, sum kann brúkast til mangt og hvat, tó uttan so, at eg ætli mær at taka undir vi› tí seramerikansku stø›uni, har 'love' ikki skilir ímillum livandi og dey› ting. Mong av okkum, sum hava veri› útisetar í lestrarørindum, munnu nokk ofta hava ført fram mótvegis dønum og ø›rum, at har heima eru vit gestablí›, hava sterk familjubond og taka okkum væl av hvørjum ø›rum. Vit detta inn á gólvi› til ein drekkamunn uttan ta› stóra hóvastáki› frammanundan og hava onga orsøk at kenna okkum einsamøll og ótrygg í hesum lítla vælfer›arsamfelagnum. Siga vit . . . íme›an vælfer›in, tann samfelagsligi næstrakærleikin, oftani rokna›ur um í krónum og oyrum, fer meira illa enn væl vi› ávísum bólkum.

Her er trot á bústø›um til tey heimleysu, sum gerast fleiri og meira sjónlig á gøtunum í Havn. At ta› yvirhøvur eru heimleys fólk í Føroyum man vera n‡tt fyri tey flestu. Ta› er ikki so frægt sum ansingarpláss til okkara framtí› - børnini, sum meira enn tey flestu, eru vi› skerdan lut. Troti› á ellis- og røktarheimum til tey gomlu er so stórt, at um vit foreldur hugsa›u langt fram í tí›ina, so skriva›u vit børnini upp til pláss á ellis- og røktarheimunum samstundis sum tey vór›u skriva› upp til kommunala barnaansing. Og me›an vit tosa um bí›ilistar, so gloym ikki listan hjá musikskúlanum (yvir 700 børn á bí›ilista), um áhugi er fyri, at barni› lærir at spæla eitthvørt ljó›føri. Her er trot á vardum íbú›um til tey sálarligu sjúku, sum ísta›in mugu halda til á teim yvirfyltu deildunum á sjúkrahúsinum.

Nú tá i› tankarnir hava leita› til ymisk álvarsmál, sum bert ver›a havd á lofti og vi›gjørd beint undan vali, men annars ver›a tagd burtur í líkasælu og dirvisloysi, leita›u teir sær til a›rar duldar gøtur.

Fyri stuttum stó› grein at lesa í Dimmalætting, har kynslig misn‡tsla av børnum var› vi›gjørd. Í nógv ár hava vit billa› okkum inn, at slíkt ikki kemur fyri her heima, men bert hendir a›rasta›ni. Í dag mugu vit so ásanna, at hetta var ein hópframleidd følsk ímynd, sum treivst væl líka til hol kom á vágfylta búldin. Hevur ta› altí› veri› solei›is? Hava vit kanska veri› serfrø›ingar, tá i› ta› sn‡r seg um at dylja til tess at verja vi›kvomu familjuna?

Smíli› gjørdist eitt sindur stirvi›, tá i› eg solei›is hev›i grunda› yvir "kærleikans gátuføru villinigøtur". Ella kanska vóru mínir tankar vilstir í ein gr‡turætt, sum als einki hev›i vi› brennandi kærleika at gera?

Á vegnum heim úr arbei›i møtti eg einum eldri pari, sum spáka›i sær ein túr arm í arm. Í onkrum glugga brendu kertuljós. Eg hugsa›i um ta eldru kvinnuna, eg kenni, sum trúliga hvønn dag gevur manninum ein kopp av heitum sukurvatni til temunnin. Eg hugsa›i um pari›, sum eg sá einafer› í flogfarinum á veg til Danmarkar. Hendurnar vóru stórar og sterkar og høvdu uttan iva tiki› mangt ódnartaki›, men tá i› flogfari› lætti sær á vi› miklari fer›, folda›u tey bæ›i hendurnar, tí her var naka›, tey ikki høvdu vald á.

Eg smíltist. Brennandi kærleiki smakkar kanska best til døgur›a. Serliga um nógvir svínabitar eru í. Alla a›rasta›ni má ta› gjarna ver›a langt ímillum svínini . . .

Brennandi kærleiki

500 g svínakjøt í smábitum
100 g roykt flesk
2 hække›ir rey›leykir
800 g eplir
1 1/2 dl mjólk
150 g smør
muskattnøt
salt og pipar

N‡ggjar ***føroyskar*** bøkur til tey smæstu

Ta› er ikki á hvørjum degi, at føroysk børn fáa bøkur skriva›ar av føroyingum. Tvær til tey smæstu børnini koma nú í bókabú›irnar

Maud Heinesen og Annika Lávík, ávikavist høvundur og teknari av n‡ggju bókini "Í vøggustovu vi› Helenu". Annika Lávík hevur eisini gjørt tekningarnar í n‡ggju bókini "†r", sum Vivian Gudmundsson hevur skriva›

Mynd: Jens Kr. Vang.

Turi› Kjølbro

Langt er ímillum tær - tær upprunaføroysku barnabøkurnar. Og serliga til tey smæstu børnini. Nú koma tvær í senn. Onnur er komin í bókabú›irnar, me›an hin kemur um ein lítlan mána›a. Talan er um bøkurnar "Í vøggustovu vi› Helenu" eftir Maud Heinesen, sum er ætla› teimum 2-6 ára gomlu, og "†r", i› er ætla› teimum 4-6 ára gomlu, eftir Vivian Gudmundsson.

Serliga tey smæstu børnini hava veri› vi› svi›uso›, tá i› umræ›ur at fáa upprunaføroyskar barnabøkur. Í so máta hava størri børnini og ung veri› betur fyri. Nú er stø›an tann øvuta. Í ár fáa størri børn bert eina upprunaføroyska bók, og ung onga. Hesi hava kortini øll hópin av n‡ggjum bókum í bo›i alt ári›, men allar eru t‡ddar úr ø›rum málum. Vansin er, at t‡ddu bøkurnar eru sprotnar og skriva›ar í fremmandum umhvørvi. Fyrimunurin er hinvegin, at føroysk børn fáa ta› besta burtur úr útgávuni a›rasta›ni í og vi›, at Bókadeild Føroya Lærarafelags, sum gevur meginpartin út, i› kemur til børnini, er vi› í samprenti vi› bókaforløg úti í heimi. Úr hesum ber eisini til at útlei›a, at upprunaføroysku bøkurnar hava nógv at liva upp til.

- Í ár geva vit 40 bøkur út til smærri og størri børn og ung. Bert 4 eru upprunaføroyskar, sigur Niels Jákup Thomsen, lei›ari á Bókadeild Føroya Lærarafelags.

Talan er um hesar bá›ar n‡ggju umframt "Veingja›a myrkri›" eftir William Heinesen, i› kom út vi› ársbyrjan, og "Meiri er millum himmal og jør›" eftir Erling Poulsen. Hetta er ein bók til vaksin.

- Vit eru væl nøgd vi› hesar bøkurnar, sum nú koma út. Tær eru úr nútí›ini, eru fittar søgur og væl egna›ar at ver›a lisnar fyri teim smæstu.

Fyrsta upprunaføroyska prosabókin til smærri børn, "Gráa dunna" eftir Sigur› Joensen, kom í 1958. Eina øld eftir, at vit høvdu fingi› skriftmáli›. Mangan ganga nógv ár ímillum útgávurnar av føroyskum smábarnabókum. Tí er ta› so miki› meiri at fegnast um, at tvær nú eru komnar.

Vanta handrit

Ta› tykist framhaldandi at vera sera torført at fáa hendur á fleiri føroyskum handritum.

- Ta› besta hev›i veri›, um vit høvdu havt fleiri handrit at valt ímillum. Vi› hvørt fáa vit eitt handrit sendandi, men tá i› vit so senda handriti› aftur til høvundin vi› vi›merkingum, hoyrist einki aftur. Vit eru noydd at seta krøv. Anna› ber ikki til. Uttan mun til dygdina í teim føroysku bókunum, ver›a tær altí› væl móttiknar av lesarunum, nevniliga tí tær í botn og grund eru føroyskar.

- Vit umhugsa at skipa fyri eini kapping fyri at fáa fleiri handrit. Í øllum førum kunnu vit sta›festa, at næstseinasta kappingin, vit skipa›u fyri, hev›i vi› sær, at fleiri n‡ggir høvundar spurdust burturúr, sigur Niels Jákup Thomsen.

Ein annar veruleiki er eisini tann, nærum allar upprunaføroysku barnabøkurnar eru skriva›ar av konufólki. Og í "Míni Jólabók", sum kemur til jóla, eru fleiri upprunaføroyskar søgur, og konufólk hava skriva› allar.

- Vit vita ikki, hví so er. Kanska ver›ur ta› mett minni at skriva til børn og tí tíma mannfólk ikki. Hinvegin er nøkulunda javnstø›a í so máta a›rasta›ni. Og fyri hálvari øld sí›ani vóru ta› bert mannfólk, sum skriva›u til børn, sigur Niels Jákup Thomsen.

Tríggjar upprunaføroyskar barnabøkur til tey smæstu eru á veg. Tær koma til várs og aftur til heystar. Eisini tær eru skriva›ar av konufólki.

Í vøggustovu og †r

"Í vøggustovu vi› Helenu" eftir Maud Heinesen er ein bók um eina tvey ára gamla gentu, sum eitur Helena og sum b‡r í Danmark. Omman var eitt summari› og vitja›i hana, og tá slapp hon vi› henni í vøggustovuna at síggja stovurnar, allar leikurnar, børnini og konurnar, i› arbeiddu har. Í bókni eru vit vi› tvey ára gomlu Helenu í vøggustovuni, og gerandisdagurin har, er ikki ólíkur okkara. Tey ganga túr, og onkur ansar ikki eftir. So spæla tey, og onkur fær karm, og á útfer› uppliva tey okkurt spennandi. Annika Lávík hevur myndpr‡tt.

Maud Heinesen hevur skriva› fleiri barnabøkur. "Marjun og tey", sum kom út í 1974, og "Abbi og eg" og "Tá i› Karin fylti", i› bá›ar komu í 1993. Eisini hevur hon skriva› nógvar stuttsøgur til børn, eitt nú eru fleiri teirra at lesa í "Míni Jólabók". Maud, sum er fødd í 1936, starvast á Fró›skaparsetri Føroya.

"†r" er fyrsta barnabókin Vivian Gudmundsson letur úr hondum. Vivian Gudmundsson, sum er fødd í 1975, lesur til pedagog á Føroya Pedagogskúla. †r er ein fitt fimm ára gomul genta, sum b‡r saman vi› mammu, pápa, tvíbur›abeiggjunum Rólvi og Grana og stórusystrini Drós onkusta›ni í Føroyum. †r hevur óføra gott hugflog, og tú fert ikki at ke›a teg saman vi› henni, tá i› hon spælir vi› Dúnhild, dunnuungan, sum pápin finnur í gar›inum eitt kvøldi›, ella Røskvu, vinkonuna, sum kemur at fer›ast í grannahúsinum.

Søgurnar um †r eru í ellivu pørtum, sum hóska væl at lesa upp fyri teimum smáu, tá i› tey fara at leggja seg. Eisini hesa hevur Annika Lávík myndpr‡tt. Harafturat hevur f‡ra ára gamla Bjørk Gudmundsson tekna› eina smámynd fyri hvønn kapittul.